

Το **δίκαιο της πυγμής** είναι μια πανάρχαιη θεωρία, που πρεσβεύει ότι η **βία** είναι "**νόμος της φύσης**". Σύμφωνα με το νόμο αυτό είναι φυσικό ο ικανότερος να επιβάλλει με τη βία το δικό του δίκαιο (= συμφέρον) στον ασθενέστερο. Όπως είναι γνωστό, αυτό κατά τον **Θουκυδίδη** υποστήριξαν και οι Αθηναίοι στον περίφημο διάλογο τους με τους Μηλίους:

"Κι' εμείς οι Αθηναίοι γνωρίζουμε, όπως και σεις, ότι **κατά τον ανθρώπινο νόμο τα δίκαια κρίνονται μόνο από ίσους, ενώ τα δυνατά τα πράττουν οι ισχυροί και τα παραδέχονται οι ασθενείς [...]** Και οι θεοί, όπως πιστεύουν οι άνθρωποι, και αναμφισβήτητα και οι άνθρωποι αναγκάζονται πάντοτε από **φυσική ορμή να εξουσιάζουν εκείνους από τους οποίους υπερτερούν.**" (Ε 89, 105).

φύσει	vs	θέσει
φυσικός νόμος		ανθρώπινος νόμος

Διαβάστε το παρακάτω απόσπασμα από ένα δοκίμιο του **Ε. Παπανούτσου** με τον τίτλο "**Το δίκαιο της πυγμής**", στο οποίο ο συγγραφέας ασκεί κριτική στη συγκεκριμένη θεωρία και ανασκευάζει το επιχείρημα στο οποίο βασίζεται.

"Το δίκαιο της πυγμής"

Η δύναμη αλλά και η αδυναμία της θεωρίας του "δικαίου της πυγμής" είναι το επιχείρημά της ότι η βία που επιβάλλει τον ισχυρό και εξοντώνει τον αδύνατο δεν είναι μόνο γεγονός αλλά και αξία· και βέβαιη αξία, επειδή το γεγονός είναι αναμφισβήτητο. Εάν οι οπαδοί της μας έλεγαν απλώς:

Τα πράγματα είναι αυτά που είναι: θηρίο και ο άνθρωπος ζει, όπως και τα άλλα θηρία, με τα δόντια του. Μην προσπαθήσετε να τον αλλάξετε, ματαιοπονείτε· με τη φύση δεν τα βάζει κανείς, εκείνη θα ειπεί πάντοτε την τελευταία λέξη, μπορεί να μη μας έπειθαν, αλλά ίσως θα μας έβρισκαν πρόθυμους να σκύψουμε μελαγχολικά το κεφάλι και να σωπάσουμε. **Μας λένε όμως κάτι περισσότερο·** ότι:

Αυτό που γίνεται, να επιβάλλει δηλαδή ο άνθρωπος με τη γροθιά τη θέληση και το συμφέρον του, αξίζει και πρέπει να γίνεται, **γιατί έτσι μόνο θα προδέψει και αυτός και ο κόσμος**, και τούτο ακριβώς γεννάει μέσα μας πολλές και σοβαρές αμφιβολίες. Όχι ανησυχίες ηθικές, αλλά αμφιβολίες θεωρητικές. Τις πρώτες θα μπορούσαν να τις παραβλέψουν, τις δεύτερες όμως είναι υποχρεωμένοι να τις εξετάσουν. Αναφέρω εδώ τις σπουδαιότερες.

Από αυτό που "γίνεται", και μάλιστα από αυτό που "γίνεται ως τώρα", δεν είναι λογικά επιτρεπτό να συμπεράνεις με βεβαιότητα ότι τούτο "θα γίνεται και στο μέλλον", και πολύ λιγότερο ότι τούτο "αξίζει και πρέπει να γίνεται". Αν ο άνθρωπος φέρθηκε ως τώρα με αγριότητα και απερισκεψία όπως όλα τα

θηρία, και όταν καταλαβαίνει ότι έχει την υπεροχή, λύνει τις διαφορές του με τη βία, το γεγονός αυτό δεν σου δίνει το λογικό δικαίωμα να περιμένεις ότι θα επαναλαμβάνεται επ' άπειρον και πολύ λιγότερο ότι τούτο "θα γίνεται και στο μέλλον", και πολύ λιγότερο να υποστηρίζεις ότι πρέπει να επαναλαμβάνεται. Γιατί τίποτα δεν εμποδίζει να αλλάξει αύριο και στο σημείο τούτο η ροή της ιστορίας (φαινόμενο όχι τόσο σπάνιο όσο νομίζεται) είτε από τη συνδρομή διάφορων απρόβλεπτων περιστάσεων, είτε με την πρωτοβουλία του ίδιου του ανθρώπου, που αφού έχει τις καταβολές του λογικού, μπορεί κάποτε να λογικευτεί και ν' αποφασίσει να αξιοποιεί με άλλους συμφερότερους και ευπρεπέστερους τρόπους την περίσσεια των σωματικών και των πνευματικών του δυνάμεων, όχι με τον εξευτελισμό και τη σφαγή των ομοίων του. Και εάν όμως αποκλείσω και τα δύο αυτά ενδεχόμενα, πάλι θα δυσκολευτώ να πεισθώ ότι το φυσικό καθεστώς μπορεί να αποτελέσει δεοντολογικό κανόνα. Το κήρυγμα "κατά φύσιν ζην" ή "επιστροφή στη Φύση" δεν είναι αποτελεσματικό, ούτε πάντοτε φρόνιμο. Όχι μόνο γιατί ο άνθρωπος με την κοινωνική οργάνωση και την πνευματική του εξέλιξη απομακρύνθηκε οριστικά και ανέκκλητα από τη "φυσική κατάσταση" και δεν εξαρτάται από την θέληση του να ξαναγυρίσει σ' αυτήν αλλά και για έναν άλλο σπουδαιότερο λόγο. Το "φυσικό" δεν είναι κατ' ανάγκη και "αξιόπρακτο". Οι πολιτισμένοι άνθρωποι έμαθαν (με τον ιδρώτα και το αίμα τους) να μην ταυτίζουν τις δύο έννοιες ούτε κατά το πλάτος ούτε κατά το βάθος τους. Τα "αξιόπρακτα", όπως λέμε στη γλώσσα της φιλοσοφίας, υπερβαίνουν τα "φυσικά". Βρίσκονται σε άλλο επίπεδο, προσδιορίζονται με άλλου είδους γνωρίσματα, μετριούνται με άλλα μέτρα. Επομένως δεν συναντώνται πάντοτε με τα "φυσικά", ούτε συμπίπτουν μ' αυτά.

Γι' αυτό η συνείδηση μας σκανδαλίζεται, όταν ο αντίδικος αναιρεί ή σαρκάζει την προσήλωσή μας σε μιαν αξία, π.χ. στον ηθικό κανόνα "εί ανάγκαϊον εἴη ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν, ἐλοίμην ἂν ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν" με το επιχείρημα ότι τούτο δεν είναι "φυσικό". Την αμφισβήτηση την αισθανόμαστε σαν προσβολή στην "ανθρωπιά" μας. Βέβαια δεν είναι "φυσικό", την ώρα που αναγκάζομαι ή ν' αδικήσω ή να αδικηθώ, εγώ να προτιμήσω να αδικηθώ παρά να αδικήσω· είμαι όμως περήφανος σαν άνθρωπος, τιμώ την "ανθρωπιά" στο πρόσωπο μου, όταν υπερβαίνω την φυσική ίσως τάση να βλάψω τον ομοίό μου για ν' αποφύγω την βιαιότητα του και δέχομαι τα πλήγματα χωρίς να τα ανταποδίνω. Εάν υποχωρήσω στις παρορμήσεις του ενστίκτου και επιτεθώ, το "ζώο" μέσα μου θα νικήσει, εγώ όμως σαν άνθρωπος με φρόνημα ηθικό θα νικηθώ. Και αυτή τη νίκη του "φυσικού", που με ταπεινώνει, δεν τη θέλω.

E. Π. Παπανούτσος, "Το δίκαιο της πυγμής", εκδόσεις Δωδώνη, (1975).

► Στο παραπάνω απόσπασμα, παρατηρούμε ότι το επιχείρημα στο οποίο βασίζεται η θεωρία το δικαίου της πυγμής είναι ένας **παραγωγικός συλλογισμός**, που μπορεί να αναλυθεί ως εξής:

Προκείμενες κρίσεις:

1. Η βία που επιβάλλει τον ισχυρό και εξοντώνει τον αδύνατο δεν είναι μόνο γεγονός αλλά και αξία.
2. Το γεγονός αυτό είναι αναμφισβήτητο.

Συμπέρασμα:

Άρα και η βία που επιβάλλει τον ισχυρό και εξοντώνει τον αδύνατο έχει αναμφισβήτητη αξία.

► Στο απόσπασμα που διαβάσατε ο συγγραφέας αξιολογεί το παραπάνω επιχείρημα και επισημαίνει την αδυναμία του. Συγκεκριμένα αμφισβητεί την αλήθεια της πρώτης προκείμενης κρίσης και αμφιβάλλει, επομένως, αν μπορεί να μας οδηγήσει σε ασφαλές συμπέρασμα. **Να αναδιατυπώσετε με δικά σας λόγια τα επιχειρήματα με τα οποία ο συγγραφέας θέτει υπό αμφισβήτηση την πρώτη προκείμενη κρίση.**

ΘΕΜΑ 4

Ο συγγραφέας του ανωτέρω κειμένου αναφέρει ότι, αν είναι αναγκαίο να επιλέξουμε ανάμεσα στο να αδικήσουμε ή να αδικηθούμε, η "φυσική μας τάση" είναι να προτιμήσουμε το πρώτο, αλλά επιλέγοντας το δεύτερο "τιμούμε την ανθρωπιά μας". Γράψτε ένα άρθρο για το ιστολόγιο του Λυκείου σας και διατυπώστε εκεί τη συμφωνία ή τη διαφωνία σας σε σχέση με την άποψη του Παπανούτσου.

(Λέξεις 350-400) (Μονάδες 30)